

Negatív parlamentarizmus és kormányalakítás – Svédország és Magyarország alkotmányos modelljének összehasonlítása

Az elemzés a magyar és a svéd parlamentáris rendszer összehasonlításán keresztül vizsgálja a parlamenti többség, a kormányalakítás és a kormányozhatóság alkotmányos kapcsolatát, különös tekintettel a svéd negatív parlamentarizmusra. Bemutatja, hogy míg a magyar modell a miniszterelnök megválasztását és a kormány parlamenti legitimitását az Országgyűlés képviselőinek több mint felétől származó aktív támogatáshoz köti, addig a svéd rendszerben a kormány kisebbségi helyzetben is megalakulhat és hivatalban maradhat, amennyiben vele szemben nem alakul ki az eltávolításához szükséges parlamenti többség. Az elemzés bemutatja a két modell eltérő kormányalakítási szabályait, a konstruktív, illetve a negatív parlamentarizmus működését, valamint azt, hogy ezek miként határozzák meg a kormányzati stabilitás és kormányozhatóság alkotmányos mércéjét. A tanulmány végső megállapítása szerint a két rendszer eltérő módon teremti meg a kapcsolatot a népszuverenitás, a parlamenti képviselet és a végrehajtó hatalom között: a magyar modell az egyértelmű parlamenti többségre, a svéd pedig a parlamenti együttműködés és tolerancia fenntarthatóságára épít.

2026. szeptember 13-án, vasárnap parlamenti választást tartottak Svédországban.¹ A választók nem csupán arról döntöttek, hogy mely pártok és milyen arányban képviseltetik magukat a Riksdagban, szavazatuk egyúttal kijelölték azokat a parlamenti erőviszonyokat is, amelyekből az új kormánynak meg kell születnie.

A svéd választás ebből a szempontból különösen érdekes alkotmányjogi kérdést vet fel. Mi történik akkor, ha a választás eredményeként egyik politikai oldal sem rendelkezik a parlamenti mandátumok több mint felével? A magyar alkotmányos gondolkodásból kiindulva elsőre kézenfekvőnek tűnhet a válasz, kormánytöbbséget kell létrehozni. Svédországban azonban a kormányalakítás alkotmányos logikája más kiindulópontból épül fel.

A különbség nem pusztán a választási rendszer technikai sajátosságaiban rejlik. A svéd Riksdagot alapvetően arányos választási rendszerben választják, amely a politikai erőviszonyok parlamenti leképezésére törekszik. Ezzel párhuzamosan a kormányalakításra a negatív parlamentarizmus logikája érvényesül, a miniszterelnök-jelöltnek nem feltétlenül kell megszereznie a képviselők többségének aktív támogatását, elegendő, ha vele szemben nem alakul ki abszolút parlamenti többségű elutasítás.²

Ez a megoldás lehetővé teszi, hogy Svédországban kisebbségi kormány is létrejöjjön és működjön. A kérdés ezért nem egyszerűen az, hogy melyik párt nyeri meg a választást, hanem az is, hogy a kialakuló parlamenti erőviszonyok között melyik kormány képes úgy működni, hogy vele szemben ne jöjjön létre a leváltásához szükséges parlamenti többség.

¹ [A 2026-os választások | Sveriges riksdag](#)

² [Budgetprocessen i det finanspolitiska ramverket \(Statens offentliga utredningar 2023:93\) | Sveriges riksdag](#)

Magyarországon ezzel szemben a kormányalakítás más alkotmányos logikát követ. A miniszterelnök megválasztásához az Országgyűlés képviselőinek több mint felének kifejezett támogatása szükséges. A két rendszer összevetése így túlmutat a választási szabályok összehasonlításán, azt mutatja meg, hogy két parlamentáris demokrácia miként teremti meg a kapcsolatot a választói akarat, a parlamenti képviselet és a kormányzati hatalomgyakorlás között.

Az alábbiakban ezért először a magyar rendszert tekintjük kiindulópontnak, majd ehhez képest vizsgáljuk a svéd választási és kormányalakítási modellt, különös figyelemmel a negatív parlamentarizmusra, a kisebbségi kormányzás lehetőségére és mindezek kormányzati stabilitásra gyakorolt hatására.

1. A parlamenti többség és a kormányalakítás kapcsolata

A svéd rendszer sajátosságainak megértéséhez célszerű a magyar alkotmányos berendezkedésből kiindulni. A magyar Országgyűlés 199 képviselőből áll, akik közül 106-an egyéni választókerületben, 93-an pedig országos listáról nyerik el mandátumukat. A magyar választási rendszer így egyszerre érvényesít többségi és arányos képviseleti szempontokat.

A kormányalakítás alkotmányos logikája ehhez szorosan kapcsolódik. Az Alaptörvény értelmében a miniszterelnököt az Országgyűlés a köztársasági elnök javaslatára választja meg, megválasztásához pedig az országgyűlési képviselők több mint felének szavazata szükséges. A kormány parlamenti legitimációja ezért a kormány megalakulásakor aktív parlamenti többségi támogatáshoz kötődik.

Ez a megoldás világos kapcsolatot teremt a parlamenti többség és a végrehajtó hatalom között, a kormány akkor tud létrejönni, ha mögötte a parlamentben azonosítható többség áll. A magyar rendszer a kormányalakítás során nem pusztán azt követeli meg, hogy a miniszterelnök-jelölttel szemben ne legyen kialakítható többségi ellenállás, hanem azt is, hogy a jelölt megszerezze a parlamenti képviselők többségének kifejezett támogatását.

A kormány parlamenti stabilitásának német mintájú magyar modelljét tovább erősíti a konstruktív bizalmatlansági indítvány intézménye. A miniszterelnökkel szembeni bizalmatlanság kinyilvánítására irányuló indítványnak egyúttal új miniszterelnök-jelöltet is meg kell neveznie, és elfogadásához az országgyűlési képviselők több mint felének szavazata szükséges. A kormány leváltása így nem önmagában a fennálló kormányzati többség megszüntetését, hanem egyben egy új kormányzati többség létrehozását feltételezi.

A magyar modellből kiindulva ezért természetesnek tűnik az a feltevés, hogy a kormányalakítás előfeltétele a parlamenti többség megszerzése. A svéd rendszer éppen ezen a ponton kínál eltérő alkotmányos megoldást.

2. A svéd modell – kormányalakítás aktív parlamenti többség nélkül

A svéd alkotmányos rendszer kiindulópontja lényegesen eltér a magyar megoldástól. A Riksdag 349 képviselőből áll, a miniszterelnök személyéről pedig maga a parlament dönt.³ A kormányalakítás során azonban nem szükséges, hogy a miniszterelnök-jelölt megszerezze a képviselők abszolút többségének kifejezett támogatását. A döntő szempont az, hogy kialakul-e vele szemben olyan parlamenti többség, amely a jelölést elutasítja.

³ [Budgetprocessen i det finanspolitiska ramverket \(Statens offentliga utredningar 2023:93\) | Sveriges riksdag](#)

A kormányalakítási eljárásban a Riksdag elnöke, a talman tesz javaslatot a miniszterelnök személyére, miután egyeztetett a parlamenti pártcsoportok képviselőivel és a parlament alelnökeivel. A javaslat akkor tekintendő elfogadottnak, ha a Riksdag 349 képviselőjéből legalább 175 nem szavaz ellene. Másként megfogalmazva, a miniszterelnök-jelöltnek nem 175 támogató szavazatot kell megszereznie, hanem azt kell elérnie, hogy vele szemben ne álljon fenn legalább 175 képviselőből álló elutasító többség.

Ez a megoldás fejezi ki a svéd parlamentarizmus egyik meghatározó sajátosságát, a negatív parlamentarizmus elvét. A fogalom lényege, hogy a kormány hivatalba lépéséhez és működéséhez nem feltétlenül szükséges a parlament aktív többségi támogatása. A kormány addig képes hivatalban maradni, amíg vele szemben nem alakul ki parlamenti többség.

A különbség a magyar modellhez képest ezért nem pusztán technikai természetű. A magyar szabályozás a miniszterelnök megválasztásához a képviselők több mint felének aktív támogatását kívánja meg, míg Svédországban a kormányalakítás szempontjából a parlamenti többségi támogatás hiánya önmagában nem akadály. A svéd modell így alkotmányosan lehetővé teszi olyan kormány létrejöttét is, amely mögött nem áll a mandátumok több mint felével rendelkező pártszövetség vagy koalíció, feltéve, hogy vele szemben nem szerveződik meg az abszolút többségű parlamenti ellenállás.

A negatív parlamentarizmus további sajátossága, hogy elválaszthatja egymástól a kormány tolerálását és a kormány politikájának aktív támogatását. Egy parlamenti párt úgy is hozzájárulhat a kormány fennmaradásához, hogy nem vállal kormányzati szerepet, és nem támogatja a kormány minden politikai kezdeményezését. Ez a megoldás nagyobb teret ad az úgyszólván változó parlamenti együttműködésnek, ugyanakkor a kormány számára folyamatos politikai egyeztetési kényszert teremt.⁴

Ennek különös jelentősége van az arányos választási rendszerrel összefüggésben. A svéd választási rendszer a parlamenti mandátumok elosztásával a politikai erőviszonyok minél arányosabb leképezésére törekszik. Egyéni választókerületek nincsenek, kizárólag pártlistákra szavazhatnak a svéd polgárok. A negatív parlamentarizmus rendszerében az sem szükségképpen vezet kormányalakítási patthelyzethez, ha a választás eredményeként egyik politikai erő sem rendelkezik önálló parlamenti többséggel. A svéd közjogi rendszer olyan alkotmányos mechanizmust biztosít, amely lehetővé teszi a kormány megalakítását a parlamenti erőviszonyok töredezettsége mellett is. A szakirodalmi és parlamenti elemzések empirikus összefüggést is kimutatnak a negatív parlamentarizmus és a kisebbségi kormányok gyakoribb előfordulása között, különösen az arányos választási rendszereket alkalmazó államokban.⁵

A negatív parlamentarizmus azonban nem jelenti a kormány parlamenttel szembeni felelősségének gyengülését. A parlamenti ellenőrzés egyik legfontosabb eszköze a bizalmatlansági indítvány. Legalább 35 képviselő kezdeményezheti a bizalmatlansági szavazást a miniszterelnökkel vagy valamely miniszterrel szemben, elfogadásához pedig legalább 175 képviselő támogatása szükséges. Ha a Riksdag a miniszterelnökkel szemben bizalmatlanságot fejez ki, a kormánynak le kell mondania, vagy rendkívüli választást kell kiírnia.

A rendszer lényegét ezért talán úgy lehet a legpontosabban megragadni, hogy a parlamenti többség a svéd modellben nem feltétlenül a kormány létrejöttének, hanem a kormány hivatalban maradásának meghatározó feltétele. A kormány megalakulásához elegendő a többségi elutasítás hiánya, fennmaradását azonban mindaddig biztosítja ez a parlamenti tolerancia, amíg vele szemben nem jön létre az eltávolításához szükséges abszolút többség.

⁴ [Författningsfrågor \(Betänkande 2018/19:KU30 Konstitutionsutskottet\) | Sveriges riksdag](#)

⁵ [Investiture rules and formation of minority governments in European parliamentary democracies | DeepDyve](#)

A svéd kormányalakítási rendszer sajátosságát jól szemlélteti, hogy a 2014-ben megalakult Löfven-kormány a Szociáldemokraták és a Zöldek 138 mandátumára támaszkodva, tehát a Riksdag abszolút többsége nélkül alakult meg, és kisebbségi koalíciós kormányként működött.⁶A svéd modell ebből következően nem a parlamenti többség jelentőségét szünteti meg, hanem más alkotmányos ponton kapcsolja össze a parlamenti többséget a kormányzati hatalommal. A többség hiánya nem feltétlenül akadályozza meg a kormány létrejöttét, a kormány fennmaradását azonban korlátozza az a lehetőség, hogy a parlament abszolút többsége bármikor megvonhatja tőle a bizalmat. Ez teszi lehetővé azt, hogy az arányos képviseletből következő politikai pluralizmus ne szükségképpen kormányalakítási kényszerhelyzethez, hanem adott esetben kisebbségi kormányzásához vezessen.

3. A kormányozhatóság alkotmányos mércéje

A svéd modell legfontosabb tanulsága, hogy a kisebbségi kormányzás önmagában nem tekinthető kormányzati instabilitásnak. A kisebbségi kormány a svéd alkotmányos rendszerben elfogadott és működőképes kormányzati forma, amelynek stabilitása azonban más politikai feltételektől függ, mint egy egyértelmű parlamenti többséggel rendelkező kormányé. A kormányzás folyamatosságát elsősorban az biztosítja, hogy a parlamenti erőviszonyok között ne jöjjön létre vele szemben az eltávolításához szükséges többség.

Ez a kormányzati stabilitás sajátos értelmezését eredményezi. A stabilitás nem feltétlenül egyetlen, előre rögzített parlamenti többség fennállásából következik, hanem abból, hogy a kormány képes tartós politikai együttműködéseket kialakítani, és döntéseihez esetenként megszerezni a szükséges parlamenti támogatást. A kisebbségi kormányzás ezért nagyobb kompromisszumkényszert jelent, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a választások eredményeként létrejövő pluralista parlamenti viszonyok közvetlenebbül jelenjenek meg a kormányzásban.

A magyar modell ezzel szemben a kormány mögött álló parlamenti többség egyértelműségével teremti meg a kormányzati legitimáció és a kormányozhatóság kapcsolatát. A különbség így nem egyszerűen a kormányalakítás eltérő technikájában, hanem a stabil kormányzás eltérő alkotmányos felfogásában ragadható meg. A magyar megoldás a kormányzati cselekvőképeség biztosítékát elsősorban a többségi felhatalmazásban, a svéd pedig a parlamenti együttműködés fenntarthatóságában látja. A két modell közötti különbség nem írható le pusztán a többségi és a kisebbségi kormányzás ellentétéként. A lényeg az, hogy a választásokon kifejeződő népszuverenitás miként fordítható át stabil, ellenőrizhető és cselekvőképes kormányzati hatalommá. A svéd rendszer erre a parlamenti pluralizmus és a politikai együttműködés útját választja, míg a magyar modell az egyértelmű parlamenti többséghez kapcsolja szorosabban a kormányzati felhatalmazást.

A két megoldás ezért eltérő politikai kockázatokat kezel. A svéd modell nagyobb teret ad a kisebbségi kormányzásnak és a parlamenti kompromisszumoknak, ugyanakkor a kormány cselekvőképesége érzékenyebbé válhat a parlamenti együttműködések változására. A magyar modell ezzel szemben erősebb kapcsolatot teremt a parlamenti többség és a végrehajtó hatalom között, ami egyértelműbb politikai felelősségi viszonyokat eredményez. A különbség végső soron abban áll, hogy a svéd modell a kormányozhatóság feltételét inkább a parlamenti együttműködésben, a magyar pedig az azonosítható parlamenti többségben ragadja meg. A svéd modell tanulsága ezért nem az, hogy a parlamenti többség szükségtelen, hanem az, hogy a kormányozhatóság alkotmányos feltétele nem minden parlamentáris rendszerben azonosítható a kormány mögött álló aktív többséggel.

⁶ [Previous formations of government and prime ministers | Sveriges riksdag](#)